

УДК 658.15
© 2010

*Мокієнко Т.В., аспірант**
Полтавська державна аграрна академія

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Рецензент – кандидат економічних наук О.П. Зоря

Розглядаються теоретико-методологічні питання формування стратегії витрат у сучасних умовах розвитку економіки. Розкрито місце і роль стратегічного управління витратами у загальній системі стратегічного управління. Доведено, що система управління витратами спрямована на забезпечення реалізації стратегічних завдань підприємства в умовах динамічного і невизначеного підприємницького середовища на основі оптимального використання існуючого потенціалу підприємства.

Ключові слова: стратегія, управління, витрати, конкурентоспроможність, ефективність.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки особливо важливого значення набувають проблеми формування та управління витратами. Будь-яке підприємство повинно функціонувати на основі економічних розрахунків щодо джерел формування майна, його використання, визначення витрат, доходів та прибутку, оцінки привабливості суб'єкта господарювання. Виходячи з цього, господарську діяльність потрібно організувати так, щоб окупити всі витрати й отримувати прибуток.

У процесі господарювання на підприємстві виникають витрати щодо вартості використаних виробничих запасів, оплати праці робітників, зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів. Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів господарювання. У такому абстрактному розумінні витрати виробництва однаково притаманні всім суспільно-економічним формаціям. Діяльність аграрного сектора у сучасних умовах пов'язана з ризиком і невизначеністю й значно відрізняється від інших галузей народного господарства, що й зумовлює особливості управління виробничими витратами.

Виробництво може розвиватися не тільки за рахунок зростання витрат, а й за підвищення ефективності їх використання. Саме тому проблема побудови ефективної системи управління

витратами суб'єктів господарювання, в контексті загальної стратегії підприємства, яка сприяла б максимізації темпів приросту прибутку та мінімізації витрат, є нині особливо актуальною.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Проблемам стратегічного управління та, зокрема, стратегічного управління витратами, як основного виду управління діяльністю підприємства, надається значна увага з боку науковців і практиків. Їй присвячено значну кількість наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, серед них: І. Ансофф [1], С. Дем'яненко [2], В. Моссаковський [5], Б. Мізюк [4], М. Корецький, А. Дегтяр, О. Дацій [3], М. Портер [6], В. Савчук [7], О. Світовий [8] та інші.

Однак, незважаючи на чималу кількість наукових праць, присвячених проблемам управління витратами та їх практичній цінності, концептуальні засади і методичні принципи, теоретичні аспекти комплексної системи управління витратами суб'єктів господарювання потребують свого подальшого вивчення. В економічній літературі до цього часу не виробилося єдиного підходу стосовно визначення сутності й структури системи управління витратами, а також не проведено глибокого комплексного дослідження механізму впливу методів державного регулювання виробничими витратами на підприємстві. Як зазначає Б.М. Мізюк, єдиної стратегії для всіх суб'єктів господарської діяльності не існує, як не існує й єдиного універсального методу стратегічного управління [4, с. 18]. На господарську діяльність кожного підприємства впливають різні фактори, які можуть діяти у різних комбінаціях і з різною інтенсивністю. Тому процес формування стратегії для кожного підприємства своєрідний, оскільки залежить як від стану економіки, поведінки конкурентів, розвитку потенційних можливостей, так і характеристик продукції самого підприємства, виконаних робіт чи наданих послуг.

*Керівник – кандидат економічних наук В.І. Аранчій

Сформована на вітчизняних підприємствах система управління направлена на забезпечення ефективності виробничих процесів, аналіз і використання факторів зниження витрат для підвищення фінансових результатів діяльності та максимізації створюваних споживчих цінностей. Однак, така система недостатньо враховує вплив чинників зовнішнього ринкового середовища на рівень і поведінку витрат підприємства. Для ефективного стратегічного управління підприємством особливу увагу варто звернути на визначення видів витрат та місця їх виникнення, для забезпечення стабільності й розвитку підприємства, а також досягнення його стратегічної мети.

Кожне підприємство обирає й формулює свої власні завдання розвитку, у тому числі й стратегічного характеру. Стратегічні завдання мають довгостроковий характер і спрямовані на поліпшення результатів та підвищення ефективності діяльності підприємства у конкурентному ринковому середовищі. Для досягнення цих завдань необхідно, насамперед, сформувати ефективну систему управління витратами, яка б забезпечила не лише зниження витрат, але й зростання рентабельності виробництва, підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Мета дослідження – розкриття місця і ролі стратегічного управління витратами у загальній системі стратегічного управління господарською діяльністю підприємства.

Результати дослідження. Ефективне управління підприємством є одним із головних чинників функціонування підприємства в умовах ринку. Постійні зміни, що їх породжує конкурентне середовище, змушують керівників підприємств адекватно реагувати на них, постійно вносячи відповідні зміни у систему управління підприємством.

Успішне управління підприємством може здійснюватись тільки за умови отримання інформації, необхідної для аналізу ситуацій, прийняття рішень і контролю за їх виконанням. Відсутність такої інформації змушує керівників підприємств спиратися в розробці рішень на інтуїцію, підвищуючи ризик прийняття неправильного рішення. Все це свідчить про те, що на часі склалася об'єктивна необхідність вдосконалення систем і методів стратегічного управління підприємством, зокрема управління витратами та їх інформаційного забезпечення. Вплив чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства зумовлює також формування особливостей поточного управління на рівні виробництва, за видами продукції та за центрами відповідальності.

У діяльності вітчизняних підприємств стратегічне управління набуло особливого значення протягом останнього десятиліття, коли розпочалися ринкові перетворення в економіці України. Досвід цих змін свідчить, що ні виробництво, ні споживання, ні раціональне використання ресурсів не можливі без реформування економічних відносин. Однак досвід практичної діяльності вітчизняних підприємств доводить, що значна частина підприємств не формує довгострокових стратегічних планів: це і є однією з основних причин виникнення фінансових проблем і навіть банкрутства цих підприємств.

Стратегічне управління господарською діяльністю підприємств має здійснюватися на основі управління основними видами його діяльності, охоплюючи основні функції та об'єкти управління. Виділяють такі основні напрями управління за видами діяльності підприємства: управління формуванням і використанням матеріально-технічних ресурсів; управління виробництвом продукції; управління маркетингом і збутом; управління науково-дослідними розробками; управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства; управління персоналом.

До основних функцій управління відносяться: планування і прогнозування, організація і регулювання, мотивування, контролювання, аналіз.

Об'єктами управління є: інформаційні ресурси, матеріальні і технічні ресурси, персонал, фінансові ресурси, технологія виробництва, організаційна структура підприємства.

Місце витрат у системі стратегічного управління діяльністю підприємства схематично зображено на рис. 1.

Управління витратами, як ми бачимо, безпосередньо пов'язане з прийняттям управлінських рішень, із технологією виробництва, з формуванням і використанням матеріальних і трудових ресурсів, структурою та асортиментом рівня конкурентоспроможності продукції, фінансовими ресурсами, організаційною структурою виробництва, інноваційною діяльністю, персоналом та інформаційними ресурсами.

Таким чином, стратегічне управління витратами – це система, яка включає у себе взаємопов'язані елементи управління (мета, завдання, планування, аналіз, комунікація, мотивація, контроль, оцінка, прийняття рішень) і спрямована на забезпечення реалізації стратегічних завдань підприємства в умовах динамічного й невизначеного підприємницького середовища на основі оптимального використання існуючого потенціалу підприємства.

Рис. 1. Стратегічне управління витратами у системі стратегічного управління підприємством

Метою стратегічного управління витратами підприємства є довгострокове забезпечення економічної ефективності підприємства за умов впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на рівень і поведінку витрат, оскільки ці чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Саме з цією метою, на нашу думку, насамперед і необхідно провести аналіз формування цінності (кінцевого продукту) для споживача й проаналізувати витрати на його створення. На основі такого аналізу можна виявити шляхи еко-

номії або мінімізації чи оптимізації витрат.

Висновки. Стратегічне управління витратами підприємства є одним із головних шляхів забезпечення розвитку підприємства та підвищення конкурентоспроможності його продукції. Управління витратами можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують і впливають на процес виникнення та поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності й спрямовані на досягнення оптимального їх рівня у всіх підсистемах підприємства.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика. – 1998. – 519 с.
2. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві / С.І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 1988. – 268 с.
3. Корецький М.Х., Дегтяр А.О., Дацій О.І. Стратегічне управління: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 240 с.
4. Мізюк Б.М. Стратегічне управління: підручник. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 392 с.
5. Моссаковський В. Концепція побудови управління витратами у сільськогосподарських підприємствах / В. Моссаковський // Бухгалтерсь-

- кий облік і аудит. – 2009. – № 6. – С. 32-42.
6. Портер М.Е. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів: Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 392 с.
7. Савчук В.П. Стратегии и технологии управления финансами предприятия / В.П. Савчук // Корпоративный менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 23-37.
8. Світовий О.М. Ефективність виробництва та особливості формування виробничих витрат в рослинництві / О.М. Світовий // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. – Х.: ХНТУСГ, 2007. – Вип. 66. – С. 178-184.